

Вестник
Томского государственного
университета

№ 365

Декабрь

2012

- ФИЛОЛОГИЯ
- ФИЛОСОФИЯ, СОЦИОЛОГИЯ, ПОЛИТОЛОГИЯ
- КУЛЬТУРОЛОГИЯ
- ИСТОРИЯ
- ПРАВО
- ЭКОНОМИКА
- ПСИХОЛОГИЯ И ПЕДАГОГИКА
- НАУКИ О ЗЕМЛЕ
- БИОЛОГИЯ

НАУЧНО-РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ ТОМСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Майер Г.В., д-р физ.-мат. наук, проф. (председатель); **Дунаевский Г.Е.**, д-р техн. наук, проф. (зам. председателя); **Ревушкин А.С.**, д-р биол. наук, проф. (зам. председателя); **Катунин Д.А.**, канд. филол. наук, доц. (отв. секретарь); **Берцун В.Н.**, канд. физ.-мат. наук, доц.; **Воробьёв С.Н.**, канд. биол. наук, ст. науч. сотр.; **Гага В.А.**, д-р экон. наук, проф.; **Галажинский Э.В.**, д-р психол. наук, проф.; **Глазунов А.А.**, д-р техн. наук, проф.; **Голиков В.И.**, канд. ист. наук, доц.; **Горцев А.М.**, д-р техн. наук, проф.; **Гураль С.К.**, д-р пед. наук, проф.; **Демешкина Т.А.**, д-р филол. наук, проф.; **Демин В.В.**, канд. физ.-мат. наук, доц.; **Ершов Ю.М.**, канд. филол. наук, доц.; **Зиновьев В.П.**, д-р ист. наук, проф.; **Канов В.И.**, д-р экон. наук, проф.; **Кузнецов В.М.**, канд. физ.-мат. наук, доц.; **Кулижский С.П.**, д-р биол. наук, проф.; **Парначёв В.П.**, д-р геол.-минерал. наук, проф.; **Портнова Т.С.**, канд. физ.-мат. наук, доц., директор Издательства НТЛ; **Потекаев А.И.**, д-р физ.-мат. наук, проф.; **Прозументов Л.М.**, д-р юрид. наук, проф.; **Прозументова Г.Н.**, д-р пед. наук, проф.; **Пчелинцев О.А.**, зав. редакционно-издательским отделом ТГУ; **Рыкун А.Ю.**, д-р социол. наук, доц.; **Сахарова З.Е.**, канд. экон. наук, доц.; **Слизов Ю.Г.**, канд. хим. наук, доц.; **Сумарокова В.С.**, директор Издательства ТГУ; **Сущенко С.П.**, д-р техн. наук, проф.; **Тарасенко Ф.П.**, д-р техн. наук, проф.; **Татьянин Г.М.**, канд. геол.-минерал. наук, доц.; **Унгер Ф.Г.**, д-р хим. наук, проф.; **Уткин В.А.**, д-р юрид. наук, проф.; **Черняк Э.И.**, д-р ист. наук, проф.; **Шилько В.Г.**, д-р пед. наук, проф.; **Шрагер Э.Р.**, д-р техн. наук, проф.

НАУЧНАЯ РЕДАКЦИЯ ВЫПУСКА

Галажинский Э.В., д-р психол. наук, проф.; **Демешкина Т.А.**, д-р филол. наук, проф.; **Зиновьев В.П.**, д-р ист. наук, проф.; **Канов В.И.**, д-р экон. наук, проф.; **Кулижский С.П.**, д-р биол. наук, проф.; **Парначёв В.П.**, д-р геол.-минер. наук, проф.; **Прозументов Л.М.**, д-р юрид. наук, проф.; **Прозументова Г.Н.**, д-р пед. наук, проф.; **Унгер Ф.Г.**, д-р хим. наук, проф.; **Черняк Э.И.**, д-р ист. наук, проф.; **Шилько В.Г.**, д-р пед. наук, проф.

Журнал «Вестник Томского государственного университета» включён в «Перечень российских рецензируемых научных журналов, в которых должны быть опубликованы основные научные результаты диссертаций на соискание ученых степеней доктора и кандидата наук» (http://vak.ed.gov.ru/ru/help_desk/list/)

ЯЗЫКОВОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО КОСОВА И МЕТОХИИ В ПОСТСОЦИАЛИСТИЧЕСКИЙ ПЕРИОД: СЕРБСКАЯ ВЕРСИЯ

Исследование выполнено при финансовой поддержке Министерства образования и науки Российской Федерации в рамках ФЦП «Научные и научно-педагогические кадры инновационной России» на 2009–2013 гг. (тема «Когнитивные модели текстопорождения в коммуникативном существовании языковой личности»; ГК № 14.740.11.0567 от 05.10.2010 г.).

Рассматриваются юридические акты Республики Сербия, регулирующие статус и аспекты использования языков и алфавитов в стране в целом и на территории муниципалитетов, расположенных в Автономном крае Косово и Метохия. Приводятся документы муниципального уровня, созданные в рамках юридической практики Республики Сербия, как для общин, расположенных на севере региона и не признающих правительство самопровозглашенной Республики Косово, так и для общин, находящихся в преимущественно албанской части края и имеющих альтернативные – албанские и сербские – органы власти.

Ключевые слова: социолингвистика; языковая политика; официальный язык; Югославия; Сербия; Косово.

Автономный край Косово и Метохия (официальное название региона по конституции Сербии) расположен на юго-западе Сербии и граничит на северо-западе с Черногорией, на западе с Албанией и на юге с Македонией. Численность населения региона и его этнический состав могут быть оценены только предположительно, поскольку перепись населения 1991 г., которая была организована правительством Сербии, бойкотировалась албанским большинством края, а в переписи, проведенной в 2011 г. властями самопровозглашенной республики, отказались принять участие северные муниципалитеты, в которых проживает значительная часть сербского населения края. В целом для национального состава Косова характерно абсолютное преобладание албанцев: так, например, по данным переписи 1981 г. в регионе проживало 1 226 736 албанцев (77,42% от всего населения автономного края) и 209 497 сербов (13,22%).

Международный правовой статус Косова в настоящее время не может быть определен однозначно, поскольку по законодательству Республики Сербия – это ее Автономный край Косово и Метохия (что поддержано большинством государств), а по законам самопровозглашенной Республики Косово – независимое государство (что признано несколькими десятками стран мира). Кроме того, ряд общин, расположенных на севере региона и непосредственно граничащих с территорией Центральной Сербии, не контролируются в полной мере ни органами власти самопровозглашенного государства, ни правительством Сербии.

К такому неопределенному политическому итогу регион подошел за два десятилетия, прошедших после начала процесса распада Югославской Федерации. В конечном итоге вооруженное противостояние между сербскими властями и албанскими сепаратистами, продолжавшееся все 90-е гг. прошлого века, привело в 1999 г. к бомбардировкам территории Сербии силами НАТО, в результате которых руководство Сербии вынуждено было согласиться на введение в регион иностранных войск и установление над краем международного протектората. С 1999 г. по настоящее время регион находится под контролем Миссии ООН в Косове (UNMIK) и вооруженных сил НАТО (KFOR), которые были введены в край в результате интервенции НАТО, осуществленной в целях:

– поддержки незаконных вооруженных формирований албанских сепаратистов и отторжения исконных сербских территорий (позиция сербов) или

– прекращения геноцида албанского народа и освобождения исконных албанских территорий от почти столетней сербской оккупации (позиция албанцев).

С 2008 г. в Косове функционирует еще один международный институт – Миссия Европейского союза (EULEX), которая была создана с целью контроля по соблюдению законности и правопорядка в регионе и оказания помощи властям самопровозглашенной республики в этой сфере.

Хотя истоки косовского кризиса обусловлены целым рядом противоречий (конфессиональных, экономических, политических и т.д.), несомненно, что одной из его главных причин явился этнический конфликт между двумя крупнейшими сообществами края – албанским и сербским. Изучение и анализ языкового законодательства (как неотъемлемого компонента проводимой на государственном уровне языковой политики и как средства урегулирования и решения межэтнических противоречий в регионе) имеют существенное значение для выявления проблемных моментов в межнациональных отношениях и отслеживания динамики их состояния.

Согласно первой постсоциалистической конституции Сербии 1990 г. в официальном использовании на всей территории страны находился сербскохорватский язык и кириллический алфавит:

Чл. 8. У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латиничко писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом [1].

В 1991 г. был принят закон Сербии «Об официальном использовании языков и алфавитов», где в подтверждение вышеприведенных положений конституции за сербскохорватским языком закреплялся тот же статус, но уже с уточнением, что сербский вариант этого языка называется «сербский язык»:

Чл. 1. У Републици Србији у службеној је употреби српско-хрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик)... [2].

(Впрочем, согласно последней редакции этого закона 2010 г. языком, находящимся в официальном употреблении, является уже собственно сербский язык:

Чл. 1. У Републици Србији у службеној је употреби српски језик [3]).

В 1992 г. две республики бывшей Социалистической Федеративной Республики Югославия – Сербия и Черногория – образовали Союзную Республику Югославия (т.н. «Третью Югославию»), в конституции которой в качестве официально используемого указывался сербский язык в форме двух говоров (экавского и иекавского):

Чл. 15. У Савезној Републици Југославији у службеној употреби је српски језик екавског и ијекавског изговора и ћирилично писмо, а латиничко писмо је у службеној употреби, у складу са уставом и законом [4].

Подобный статус сербского языка (без диалектной конкретизации) закреплён и в ныне действующей конституции Сербии 2006 г.:

Чл. 10. У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо [5].

Следует отметить, что в Сербии, как и во всех остальных странах бывшей Югославии, официальный статус языков (в том числе национальных меньшинств) может быть определен законодательством не только государственного уровня, но и всех нижестоящих – вплоть до муниципального. Так, например, в конституциях 1990 и 1992 г. указывалось, что в соответствии с законом на тех территориях, где проживают национальные меньшинства, в официальном использовании, помимо сербского языка, находятся и их языки и алфавиты:

Чл. 8. <...> На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен законом [1];

Чл. 15. <...> На подручјима Савезне Републике Југославије где живе националне мањине у службеној употреби су и њихови језици и писма, у складу са законом [4].

В актуальной конституции Сербии 2006 г. уточняется, что официальное использование других языков и алфавитов регулируется специальным законом:

Чл. 10. <...> Службена употреба других језика и писма уређује се законом, на основу Устава [5].

Таким документом является уже упомянутый закон «Об языках...», где содержатся конкретизирующие положения, согласно которым официальный статус языков национальных меньшинств утверждается основным законом автономного края или муниципалитета – статутом (в российской юридической практике ему соответствует «устав»):

Чл. 1. <...> На подручјима Републике Србије на којима живе припадници народности у службеној употреби су, истовремено са српским језиком и језици и писма народности, на начин утврђен овим законом;

Чл. 11. Општине у којима живе припадници народности утврђују кад су и језици народности у службеној употреби на њиховој територији.

Језик, односно језици народности који су у службеној употреби у општини, утврђују се статутом општине.

Језици народности који су у службеној употреби у раду органа аутономне покрајине утврђују се њеним статутом [2].

Данные права подтверждаются и конкретизируются в законе Союзной Республики Югославия 2002 г. «О защите прав и свобод национальных меньшинств», согласно которому единица местного самоуправления обязана ввести язык и алфавит национального меньшинства, составляющего не менее 15% от общего числа населения по результатам последней переписи населения. Если же какой-либо язык обладал таким стату-

сом до момента принятия закона, то этот статус за ним сохраняется:

Чл. 11. Службена употреба језика и писма.

На територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби.

Јединица локалне самоуправе ће обавезно увести у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва.

У јединици локалне самоуправе где је у тренутку доношења овог закона језик националне мањине у службеној употреби, исти ће остати у службеној употреби [6].

На муниципалном уровне в Автономном крае Косово и Метохия в начале 90-х гг. действовали законодательные акты, созданные в рамках юридической практики Республики Сербия (которые, впрочем, игнорировались албанским населением региона, чьи представители в 1991 г. объявили о создании независимой Республики Косово). Так, в 1992 г. в № 24 «Официальной газеты Республики Сербия» (Службени гласник Републике Србије) были опубликованы в качестве основных законов 26 косовских общин (из 30 существовавших на тот момент [7]) уставные решения (статутарне одлуке), где содержались положения о языках и алфавитах, находящихся в официальном употреблении на их территории. Для большинства муниципалитетов в таком качестве указывались сербский и албанский языки в следующей формулировке:

Чл. 4. У Општини је у службеној употреби, истовремено са српским језиком, и албански језик и његово писмо, на начин утврђен законом [8–31].

В двух общинах – Призрен и Приштина – к этим языкам добавлялся турецкий:

Чл. 4. У Општини је у службеној употреби, истовремено са српским језиком, албански и турски језик и њихова писма, на начин утврђен законом [32, 33].

В 1992–1994 гг. в «Официальной газете» были опубликованы статуты 11 косовских общин (из уже 29 [34]), заменявшие в том числе вышеприведенные уставные решения, и в восьми из них в трех вариантах формулировок утверждался равноправный статус сербского и албанского языков и их алфавитов:

У Општини је у службеној употреби, истовремено са српским језиком и албански језик и његово писмо, на начин утврђен законом [35–39];

У општини је у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо. Истовремено у службеној употреби је и албански језик и писмо, на начин утврђен законом [40];

У општини је у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Поред српског језика у службеној употреби је албански језик и његово писмо на начин утврђен законом [41, 42].

Особняком стоят статуты того периода трех северных муниципалитетов с абсолютным большинством сербского населения: в основных законах муниципалитетов Звечан и Зубин Поток вообще отсутствовали положения о языках [43, 44], а в основном законе Лепосавича в качестве официальных заявлялись только сербский язык и кириллический алфавит:

Чл. 3. <...> У општини Лепосавић на целој њеној територији у службеној употреби је српским језик и ћирилично писмо [45].

Кроме того, в статутах пяти общин (Витина, Вучитрн, Гнилане, Джяковица и Косовска Митровица) содержалось положение о том, что текст печати муниципалитета должен быть выполнен на сербском языке кириллицей и на албанском языке в соответствующей графике:

Текст печата се исписује око грба Републике Србије и то на једној половини печата текст на српском језику, ћириличним писмом док се на другој половини исписује на албанском језику и његовом писму [35, 36, 41, 37, 38].

Для трех косовских общин (Дечани, Джяковица и Звечан) в 1994–1995 гг. «Официальной газетой Республики Сербия» были опубликованы принятые органами власти этих муниципалитетов решения об официальном использовании языка и алфавита (Одлуке о службеној употреби језика и писма) [46–48], которые регламентировали язык и графическую систему вывесок предприятий и учреждений, действующих на их территории и основанных как юридическими, так и физическими лицами. В решениях для общин Дечани и Джяковица такими языками утверждались сербский язык в кириллической графике и язык албанского национального меньшинства (хотя в названных муниципалитетах именно албанцы составляли абсолютное большинство), и уточнялось, что текст на албанском языке размещается после текста на сербском (справа или снизу от него) и оформляется буквами таких же формы и размера. Для муниципалитета Звечан языком вывесок устанавливался только сербский язык. За разные нарушения предусматривались денежные штрафы (для каждого муниципалитета в различных размерах), а за многократные – наказание вплоть до закрытия такого учреждения; контроль за исполнением решений возлагался на соответствующие службы муниципалитетов, например:

Чл. 1. Овом одлуком регулише се службена употреба језика и писма на територији општине Ђаковица при исписивању фирми предузећа, установа и других правних лица.

Чл. 2. Фирми предузећа, установа и других правних лица на територији општине Ђаковица, као и радњи које немају својство правног лица исписују се на српском језику ћирилицом и на језику албанске националне мањине.

Текст на језику албанске националне мањине исписују се после текста на српском језику испод или десно од њега, истим обликом и величином слова.

Чл. 3. О спровођењу Закона о службеној употреби језика и писма и ове одлуке стараће се општинска грађевинско-комунална и саобраћајна инспекција, која свој идентитет доказује инспекторском документацијом.

Чл. 4. Новчаном казном од 150 динара казниће се предузеће, установа или друго правно лице, као и власник радње која нема својство правног лица ако испише, односно истакне фирму противно одребама члана 2. ове одлуке.

Чл. 5. Новчану казну из претходног члана наплаћује општински инспектор на лицу места и она представља приход буџета општине Ђаковица. Надлежни инспектор је дужан да води евиденцију о изреченим и наплаћеним казнама.

Чл. 6. Уколико се новчана казна изрекне три пута узастопно, надлежни инспектор предлаже Одељењу за привреду и финансије да се наведена радња брише из евиденције и да се донесе решење о престанку рада.

Чл. 7. Одлука ступа на снагу даном доношења, а објавиће се у “Службеном гласнику Републике Србије” [47].

В 2001 г. в «Официальной газете» было опубликовано решение Конституционного суда Сербии об от-

мене данного решения в общине Джяковица [49]. В качестве обоснования прекращения действия указанного документа приводились аргументы о том, что по законодательству Сербии все законы вступают в силу через 8 дней после их опубликования (а не в тот же день, как это было в рассматриваемых решениях), а также то, что муниципалитеты не полномочны устанавливать язык надписей и штрафы за такие нарушения, поскольку все это определяется законами государственного уровня и находится в компетенции государственных органов власти.

В 2008 г., в ответ на одностороннее объявление независимости Республики Косово от Сербии, было провозглашено образование выборного представительного органа власти Сообщества муниципалитетов Автономного края Косово и Метохия (Скупштина Заједница општина Аутономне покрајине Косово и Метохија), не признающих самопровозглашенное государство. В «Официальной газете Республики Сербия» был опубликован статут этого органа, где указывается, что в его работе официально используются сербский язык и кириллический алфавит, а употребление языков и алфавитов национальных меньшинств регулируется законодательством Сербии:

Чл. 18. Језик и писмо.

У раду Скупштине Заједнице у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо, а употреба језика и писма националних мањина обавезна је у складу са законском регулативом Републике Србије [50].

В том же году в связи с изменением законодательства Сербии о местном самоуправлении была произведена массовая замена муниципальных законов на всей территории государства (что совпало по времени с односторонним провозглашением независимости Республики Косово, которое также вызвало изменение законодательства всех уровней власти на той части территории этого образования, которая подконтрольна правительству в Приштине – столице самопровозглашенного государства). Законы для общин Северного Косова этого периода публиковались как в «Официальной газете Республики Сербия», так и в официальных органах информации данных муниципалитетов.

В статутах 2008 г. северных косовских общин Звечан и Лепосавич, населенных преимущественно сербами, в качестве языка и алфавита, находящихся в (официальном) использовании, указываются только сербский язык и кириллица:

Чл. 9. На територији Општине Звечан у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо [51].

Чл. 11. На територији општине Лепосавић у употреби је српски језик и ћирилично писмо [52].

Для муниципалитета Звечан данные определения были подтверждены и в регламенте работы Скупщины общины 2008 г. (в аналогичном документе Лепосавича 2008 г. [53] положения о языках отсутствуют):

Чл. 3. У Скупштини општине у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо у складу са Уставом, законом и Статутом општине [54].

К этим муниципалитетам примыкает и община Косовска Митровица, которая разделена рекой Ибар на две неравные по площади и численности населения части – сербскую (меньшую) и албанскую, в каждой из которых действует своя администрация (названия данных муни-

ципальных образований также несколько различаются по наличию / отсутствию определения: поскольку в Сербии есть еще один административный центр с похожим наименованием – Сремска Митровица, то в сербских документах определение «Косовска» указывается в обязательном порядке; в самом же Косове топоним «Митровица» для населенных пунктов такого уровня уникален и потому дополнительных определений не требует). Сербский вариант статута Косовской Митровицы 2008 г. в качестве официальных указывает сербский язык и кириллический алфавит, а также неназванный язык национальных меньшинств; на этих же языках должен быть составлен и текст печати муниципалитета:

Чл. 5. Језик и писмо.

На територији општине у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо и језик националних мањина утврђен законом.

Чл. 7. Печат.

Органи општине имају печат.

Печат је округлог облика са грбом Републике Србије у средини и са ћириличким писмом исписаним око њега: у ширем кругу на ободу печата Република Србија, у ужем кругу око самог грба, назив органа исписан на српском језику и ћириличким писмом.

Печат под ставом један може бити допуњен и језиком националних мањина на начин утврђен законом [55].

В то же време регламент скупштини общины наделяет официальным статусом в работе этого органа только сербский язык и кириллический алфавит:

Чл. 4. У Скупштини је у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо [56].

В официальных сербских СМИ публикуются также законы для муниципалитетов, расположенных в Южном Косове, принятые альтернативными органами управления, нередко находящимися в изгнании. Такие документы существуют параллельно с аналогичными албанскими юридическими актами, созданными в рамках законодательства самопровозглашенной Республики Косово и опубликованными на официальных сайтах этих муниципалитетов (их рассмотрение предполагается в отдельной статье). В большинстве случаев эти законы не имеют реальной силы на территории тех муниципалитетов, для которых они приняты, так как не признаются ни местным албанским населением, ни представителями власти самопровозглашенной республики Косово и UNMIK в качестве легитимных. Однако, несмотря на это, а также на то, что такие тексты не всегда доступны в полном объеме, их рассмотрение позволяет более полно представить картину анализируемых аспектов сербского законодательства.

Так, например, в статуте 2009 г. общины Вучитрн, которая расположена в Южном Косове и населена преимущественно албанцами, указывается, что на ее территории в официальном употреблении, как и в северных муниципалитетах, находятся только сербский язык и кириллический алфавит:

Чл. 9. На територији општине Вучитрн у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо [57].

Подобным же образом регулируется использование языков и алфавитов и в скупшине этого муниципалитета:

Чл. 3. У Скупштини је у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо [58].

Максимально подробно регламентировано использование языков в статуте 2008 г. административного

центра Автономного края Косово и Метохия – города Приштина. В качестве официальных языков и алфавитов указываются сербский, албанский и турецкий языки и две графические системы: кириллица и латиница, на которых составляется и текст печати муниципалитета. В числе прочих обязательств декларируется необходимость использования языков и алфавитов национальных меньшинств, находящихся в официальном употреблении, как при коммуникации в органах власти и публичных организациях, так и в топонимических обозначениях, вывесках, объявлениях и т.д.:

Чл. 5. Језик и писмо.

На територији града у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо, албански језик и латиничко писмо и турски језик и латиничко писмо.

Чл. 8. Печат.

Органи града имају печат.

Печат је округлог облика са исписаним текстом: Република Србија, град Приштина, назив органа исписан на српском језику и ћириличким писмом, албанском језику и латиничком писму и турском језику и латиничком писму и грбом Републике Србије у средини.

Чл. 11. Утврђивање назива делова насељених места.

Град утврђује називе улица, тргова, градских четврти, заселака и других делова насељених места на својој територији посебном одлуком, уз претходну сагласност министарства надлежног за послове локалне самоуправе.

Ако је на територији града у службеној употреби језик националне мањине, у поступку промене назива улица, тргова, градских четврти, заселака и других делова насељених места прибавља се мишљење националног савета националне мањине.

Чл. 15. Надлежности утврђене Уставом и законом.

Град, у вршењу своје надлежности, преко својих органа, у складу са Уставом и законом:

35) утврђује језике и писма националних мањина који су у службеној употреби на територији града и обезбеђује њихово равноправно коришћење у постушима пред органима града, јавним предузећима, установама и организацијама и службама чији је оснивач град; обезбеђује исписивање назива места, река, језера и других географских назива, назива улица и тргова, назива органа града, саобраћајних знакова, обавештења и упозорења за јавност, и других јавних натписа на језику и писму националне мањине који је у службеној употреби у граду према његовој традицији [59].

В регламенте приштинской скупштини језицима и алфавитима, находящимися в официальном употреблении, также названы сербский, албанский и турецкий языки и их графические системы:

Чл. 4. У Скупштини града Приштина у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо, албански језик и латиничко писмо и турски језик и латиничко писмо, у складу са Уставом, законом и Статутом града [60].

В статуте общины Сува Река 2008 г. в качестве официальных указываются только сербский язык и кириллица, но уточняется, что языки и алфавиты национальных меньшинств имеют такой же статус в местах компактного проживания их носителей. В то же время текст печати муниципалитета должен быть составлен на двух языках – сербском и албанском:

Чл. 4. Општина има печат округлог облика са текстом на српском и албанском језику...

Чл. 10. У општини је у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

На територији општине где живе припадници националних мањина у равноправној службеној употреби је и њихов језик и писмо [61].

В основном законе общины Урошевац 2008 г. фиксируются по два официальных языка (сербский и албанский) и алфавита (кириллица и латиница). Кроме того, особо оговаривается, что если на территории муниципалитета в официальном использовании находится какой-либо язык национального меньшинства, то при переименовании улиц, площадей и т.д. должно учитываться мнение национального совета такого этнического меньшинства:

Чл. 5. Језик и писмо.

На територији Општине у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо и албански језик и латинично писмо.

Чл. 8. Печат.

<...> Печат је округлог облика са исписаним текстом: Република Србија, Општина Урошевац, назив органа исписан на српском језику и ћириличним писму и албанском језику и латиничном писму и грбом Републике Србије у средини.

Чл. 11. Утврђивање назива делова насељених места.

<...> Ако је на територији Општине у службеној употреби језик националне мањине, у поступку промене назива улица, тргова, градских четврти, заселака и других делова насељених места прибавља се мишљење националног савета националне мањине [62].

Регламенти скупштин общин Сува Река и Урошевац – в отличие от их статута – не содержат положений о языке [63, 64].

В то же время в муниципалитете Штрпце наблюдается обратная ситуация: отсутствие таких статей в основном законе [65] и наличие их в регламенте. Следует отметить, что, хотя данная община расположена на юге Косова и Метохии и не граничит с территорией Центральной Сербии, в ней преобладает сербское население и действуют две альтернативные системы местных органов управления: просербская и проалбанская. В сербской версии регламента муниципальной скупщины в качестве официальных языков и алфавитов указываются сербский и албанский языки, а также кириллица и латиница; на этих же алфавитах и языках оформляется печать общины. За представителями других национальностей, проживающих на территории Штрпце, закрепляется право выступления на своих родных языках при условии заблаговременного оповещения секретаря скупщины для того, чтобы был обеспечен перевод на сербский язык:

Чл. 3. Печат Скупштине је округлог облика са грбом Републике Србије у средини и са натписом ћириличним писмом на српском језику и латиничном писму на албанском језику, око њега Република Србија – Аутономна покрајина Косово и Метохија – Скупштина општине Штрпце.

Чл. 68. У Скупштини општине је у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо и албански језик и латинично писмо.

Одборник-припадник другог народа или националних мањина, које живе у општини има право да на седницама Скупштине општине говори и да писана документа у раду Скупштине општине (предвиђене овим пословником) подноси на свом матерњем језику.

Одборник који има намеру да се у раду Скупштине општине служи матерњим језиком, у смислу става 2. овог члана, било стално или у одређеном случају, дужан је да о томе обавести секретара Скупштине општине, како би му се обезбедило превођење његовог усменог излагања или документа која је поднео, на српски језик [66].

В регламенте работы скупщины общины Косово Поле 2009 г. также декларируется официальное использование двух языков и алфавитов:

Чл. 4. У Скупштини општине у службеној употреби је српски и албански језик, ћирилично и латинично писмо у складу са Уставом, Законом и Статутом [67].

В целом рассмотрение положений об официальном использовании языков, которые содержатся в законах муниципального уровня Косова и Метохии, созданных в рамках законодательства Республики Сербия, показывает принципиальность этого вопроса для данного региона. Так, во всех рассмотренных уставных решениях 26 общин 1992 г. содержались статьи об официальном статусе двух и более языков. Статуты 1992–1994 гг. всех общин Косова, где албанцы составляли большинство, также предусматривали двуязычную официальную коммуникацию. Исключения в виде законов северных муниципалитетов, в которых положения о языках или отсутствовали, или закрепляли официальный статус только за сербским языком, обусловлены тем, что на их территории албанского населения либо не было вовсе, либо оно составляло незначительную величину (подобная демографическая специфика актуальна и для настоящего времени).

В документах 2008–2009 гг. данный лингвистический паритет представлен не столь последовательно, что может быть объяснено статусом их составителей, являющихся вынужденными переселенцами (беженцами) из районов своего постоянного проживания после вступления в край сил НАТО. С другой стороны, заявленное в большинстве рассмотренных законов равноправие сербского и албанского языков и алфавитов является во многом не более чем декларативным, поскольку в настоящее время сербы и албанцы практически не проживают совместно, а процесс создания новых моноэтнических муниципалитетов, реализуемый властями самопровозглашенной Республики Косово в рамках исполнения рекомендаций Миссии ООН, только усиливает наблюдаемые тенденции.

ЛИТЕРАТУРА

1. Устав Републике Србије // Службени гласник Републике Србије. 1990. № 1.
2. Закон о службеној употреби језика и писама // Службени гласник Републике Србије. 1991. № 45.
3. Закон о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама // Службени гласник Републике Србије. 2010. № 30.
4. Устав Савезне Републике Југославије // Службени лист Савезне Републике Југославије. 1992. № 1.
5. Устав Републике Србије // Службени гласник Републике Србије. 2006. № 83.
6. Закон о заштити права и слобода националних мањина // Службени лист Савезне Републике Југославије. 2002. № 11.
7. Закон о територијалној организацији и локалној самоуправи // Службени гласник Републике Србије. 1991. № 47.
8. Статутарна одлука општине Витина // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
9. Статутарна одлука општине Вучитрн // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
10. Статутарна одлука општине Глоговац // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
11. Статутарна одлука општине Ѓвјилане // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
12. Статутарна одлука општине Гора // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.

13. *Статутарна* одлука општине Дечани // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
14. *Статутарна* одлука општине Ђаковица // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
15. *Статутарна* одлука општине Звечан // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
16. *Статутарна* одлука општине Исток // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
17. *Статутарна* одлука општине Качаник // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
18. *Статутарна* одлука општине Клина // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
19. *Статутарна* одлука општине Косово Поље // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
20. *Статутарна* одлука општине Косовска Каменица // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
21. *Статутарна* одлука општине Косовска Митровица // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
22. *Статутарна* одлука општине Липљан // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
23. *Статутарна* одлука општине Обилић // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
24. *Статутарна* одлука општине Опоље // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
25. *Статутарна* одлука општине Ораховац // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
26. *Статутарна* одлука општине Пећ // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
27. *Статутарна* одлука општине Подужево // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
28. *Статутарна* одлука општине Србца // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
29. *Статутарна* одлука општине Сува Река // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
30. *Статутарна* одлука општине Урошевац // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
31. *Статутарна* одлука општине Штимље // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
32. *Статутарна* одлука општине Призрен // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
33. *Статутарна* одлука општине Приштина // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 24.
34. *Закон* о изменама и допунама Закона о територијалној организацији и локалној самоуправи // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 79.
35. *Статут* општине Витина // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 49.
36. *Статут* општине Вучитрн // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 40.
37. *Статут* општине Ђаковица // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 31.
38. *Статут* општине Косовска Митровица // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 23.
39. *Статут* општине Урошевац // Службени гласник Републике Србије. 1993. № 103.
40. *Статут* општине Липљан // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 49.
41. *Статут* општине Ѓњилане // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 56.
42. *Статут* општине Косовска Каменица // Службени гласник Републике Србије. 1995. № 6.
43. *Статут* општине Зубин Поток // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 29.
44. *Статут* општине Вучитрн // Службени гласник Републике Србије. 1995. № 20.
45. *Статут* општине Лепосавић // Службени гласник Републике Србије. 1992. № 7.
46. *Одлука* о службеној употреби језика и писма // Службени гласник Републике Србије. 1994. № 49.
47. *Одлука* о службеној употреби језика и писма // Службени гласник Републике Србије. 1995. № 11.
48. *Одлука* о службеној употреби језика и писма // Службени гласник Републике Србије. 1995. № 20.
49. *Одлука* Уставног суда IY број 138/95 // Службени гласник Републике Србије. 2001. № 15.
50. *Статут* Скупштине Заједница општина Аутономне покрајине Косово и Метохија // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 114.
51. *Статут* општине Звечан // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 93.
52. *Статут* општине Лепосавић // Службени гласник општине Лепосавић. 2008. № 7.
53. *Пословник* скупштине општине Лепосавић // Службени гласник општине Лепосавић. 2008. № 7.
54. *Пословник* о раду скупштине општине Звечан. URL: <http://www.opstinazvecan.rs>
55. *Статут* општине Косовска Митровица // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 91.
56. *Пословник* Скупштине општине Косовска Митровица // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 91.
57. *Статут* општине Вучитрн // Службени гласник општине Лепосавић. 2009. № 2.
58. *Пословник* о раду Скупштине општине Вучитрн // Службени гласник општине Лепосавић. 2009. № 2.
59. *Статут* града Приштина // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 90.
60. *Пословник* Скупштине града Приштина // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 90.
61. *Статут* општине Сува Река // Службени гласник општине Лепосавић. 2008. № 1.
62. *Статут* општине Урошевац // Службени гласник општине Лепосавић. 2008. № 8.
63. *Пословник* Скупштине Сува Река // Службени гласник општине Лепосавић. 2008. № 1.
64. *Пословник* Скупштине општине Урошевац // Службени гласник општине Лепосавић. 2008. № 8.
65. *Статут* општине Штрпце // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 87.
66. *Пословник* Скупштине општине Штрпце // Службени гласник Републике Србије. 2008. № 71.
67. *Пословник* Скупштине општине Косово Поље // Службени гласник општине Лепосавић. 2009. № 4.

Статья представлена научной редакцией «Филология» 17 октября 2012 г.